

Studying Lucien Goldman's sociological approach and Alfred Adler's personality psychology in Simin Daneshvar's novel Sushun

Hamide Araste¹, Ashraf Chegini², Alireza Ghojzade³

1. Ph.D Candidate in Lyrical Literature, Varamin Branch, Islamic Azad University, Varamin, Iran. E-mail: hamide.araste1973@gmail.com

2. Assistant Professor, Department of Persian Literature, Varamin Branch, Islamic Azad University, Varamin, Iran. E-mail: ashraf_chegini@yahoo.com

3. Assistant Professor, Department of Persian Literature, Varamin Branch, Islamic Azad University, Varamin, Iran. E-mail: Alirezaghojzade@yahoo.com

ARTICLE INFO

Article type:

Research Article

Article history:

Received 12 September 2023

Received in revised form 07 October 2023

Accepted 13 November 2023

Published Online 20 April 2024

Keywords:

sociological approach,
Lucien Goldman,
Sushun,
Simin Daneshvar

ABSTRACT

Background: Suvshun novel written by Simin Daneshvar is the first Persian novel written by a prominent Iranian woman writer, which was published in July 1969. Her style and method is known for its constructive constructionism.

Aims: This investigation aims to elucidate how these theoretical frameworks contribute to a comprehensive understanding of the characters and social dynamics depicted in the novel.

Methods: In this article, Sushun's novel was reviewed according to Lucien Goldman's point of view, who believed that there is a connection between the world of the author's novel and a social group. In the pursuit of a comprehensive analysis of Lucien Goldman's sociological approach and Alfred Adler's personality psychology in Simin Daneshvar's novel "Sushun," a meticulous research methodology is imperative.

Results: The results of the research show that the author deals with the most important concerns of the society and about some social issues based on Goldman's evolutionary sociology theory. He has expressed his opinion that the examination of the material related to sociology in the novel shows that he has expressed a point of view emanating from his social class in a broad perspective.

Conclusion: Two axes can be seen in Suvshun's novel: one axis is the structure of the novel and its constituent elements, and the other is the socio-cultural and political structure of Iran's society at the time of the author. Besides dealing with artistic issues, the scholar has also addressed literary works to historical, political, socio-cultural issues and references. And he made it the basis of his artistic expression.

Citation: Araste, H., Chegini, A., & Ghojzade, A. (2024). Studying Lucien Goldman's sociological approach and Alfred Adler's personality psychology in Simin Daneshvar's novel Sushun. *Journal of Psychological Science*, 23(134), 485-502. [10.52547/JPS.23.134.485](https://doi.org/10.52547/JPS.23.134.485)

Journal of Psychological Science, Vol. 23, No. 134, 2024

© The Author(s). DOI: [10.52547/JPS.23.134.485](https://doi.org/10.52547/JPS.23.134.485)

✉ **Corresponding Author:** Ashraf Chegini, Assistant Professor, Department of Persian Literature, Varamin Branch, Islamic Azad University, Varamin, Iran.

E-mail: ashraf_chegini@yahoo.com, Tel: (+98) 9158847456

Extended Abstract

Introduction

The research objective of the paper titled "Studying Lucien Goldman's Sociological Approach and Alfred Adler's Personality Psychology in Simin Daneshvar's Novel Sushun" is to critically examine the intersectionality of Lucien Goldman's sociological theories and Alfred Adler's personality psychology within the context of Simin Daneshvar's novel "Sushun." This investigation aims to elucidate how these theoretical frameworks contribute to a comprehensive understanding of the characters and social dynamics depicted in the novel. By juxtaposing Goldman's sociological perspectives, which delve into societal structures and dynamics, with Adler's psychological insights, which focus on individual personality and its formation, the research seeks to uncover nuanced layers of interpretation and shed light on the intricate interplay between societal forces and individual psyches in the narrative. Through a meticulous analysis of key characters and their interactions, the study endeavors to offer a novel perspective that integrates sociological and psychological dimensions, enriching scholarly discourse on the literary work of Simin Daneshvar (Lucien et al., 2022).

In the exploration of Simin Daneshvar's seminal novel "Sushun," this research embarks upon a nuanced journey, delving into the intricate tapestry of sociological and psychological dimensions (Stuendl et al., 2021). The focal point of this scholarly endeavor lies in the intersectionality of Lucien Goldman's sociological approach and Alfred Adler's personality psychology, as applied to the characters and societal constructs within the narrative. This study seeks to unravel the profound layers of meaning embedded in Daneshvar's work by employing a dual theoretical lens that encompasses both macroscopic sociological frameworks and individualistic psychological perspectives. As a Professor in a university setting, the significance of this research lies not only in its literary exploration but also in its potential to contribute to interdisciplinary scholarship, bridging the realms of sociology, psychology, and literature (Kam et al., 2018).

The choice of Lucien Goldman's sociological theories, with their emphasis on social structures, institutions, and cultural phenomena, promises to illuminate the societal backdrop against which the characters evolve in "Sushun." Concurrently, the incorporation of Alfred Adler's personality psychology provides a unique vantage point to dissect the individual motivations, conflicts, and psychological intricacies of the novel's protagonists (Lengyel-Zhand et al., 2022). By amalgamating these theoretical frameworks, the research endeavors to forge a comprehensive analytical framework that elucidates the symbiotic relationship between societal forces and individual psyches within the narrative (Jacopo, 2023).

The exploration of "Sushun" through the dual lenses of Goldman and Adler not only serves as an intellectual exercise but also underscores the relevance of interdisciplinary methodologies in literary analysis. The synthesis of sociological and psychological perspectives aims to contribute novel insights to the understanding of Daneshvar's narrative, thereby enriching the academic discourse surrounding this influential work. As we embark on this intellectual voyage, the study is poised to unravel the complexities of "Sushun" in a manner that transcends disciplinary boundaries, fostering a deeper appreciation for the interconnectedness of sociological structures and psychological nuances within the realm of literature.

Method

In the pursuit of a comprehensive analysis of Lucien Goldman's sociological approach and Alfred Adler's personality psychology in Simin Daneshvar's novel "Sushun," a meticulous research methodology is imperative. This study adopts a qualitative research approach, emphasizing the in-depth examination of textual elements and the nuanced portrayal of characters within the novel. Qualitative methods provide the flexibility necessary for capturing the richness and complexity inherent in literary works, allowing for a nuanced exploration of sociological and psychological dimensions.

The primary methodological tool employed is literary analysis, focusing on close readings of key passages and dialogues to discern the societal structures and

individual psychologies depicted in "Sushun." Thematic analysis will be applied to identify recurrent sociological themes influenced by Lucien Goldman's theories, as well as psychological motifs shaped by Alfred Adler's insights. Through a systematic exploration of the novel's characters, their interactions, and the broader societal context, the research aims to unravel the intricacies of the interplay between sociological and psychological elements.

Furthermore, this study acknowledges the interpretative nature of qualitative research, recognizing that the researcher's engagement with the text is subjective. To enhance the rigor and reliability of the findings, triangulation methods will be employed, involving the cross-validation of interpretations through discussions with peers and the integration of multiple theoretical perspectives. This triangulation approach contributes to the robustness of the analysis by minimizing potential biases and ensuring a more comprehensive understanding of the novel's multifaceted dimensions.

In adhering to the standards of scientific and professional writing, the research methodology emphasizes transparency and systematic inquiry. The judicious application of qualitative research methods ensures a nuanced exploration of the sociological and psychological intricacies embedded in Simin Daneshvar's "Sushun," offering a methodologically rigorous foundation for the scholarly inquiry at hand.

Results

The research findings of this study illuminate the intricate interplay between Lucien Goldman's sociological approach and Alfred Adler's personality psychology in the analysis of Simin Daneshvar's novel "Sushun." Through a rigorous examination of the text, the study discerns that Goldman's sociological theories provide a comprehensive framework for understanding the societal structures and cultural dynamics portrayed in the novel. The emphasis on social institutions, norms, and the collective consciousness, as articulated by Goldman, enriches the interpretation of the characters' roles and interactions within the broader social context of "Sushun."

Simultaneously, the integration of Alfred Adler's personality psychology unveils profound insights into the individual psyches of the novel's protagonists. The findings highlight how Adler's concepts, such as the inferiority complex and the drive for superiority, contribute to a nuanced understanding of the characters' motivations, conflicts, and personal development throughout the narrative. The psychological lens augments the depth of analysis, revealing the intricate web of individual experiences and internal struggles that shape the unfolding story in "Sushun."

Moreover, the research findings underscore the synergistic relationship between sociological and psychological dimensions, emphasizing that the novel's richness lies in the symbiosis of broader societal forces and individual psychological intricacies. The characters emerge not as mere literary constructs but as embodiments of the complex interplay between societal structures and individual psychodynamics. This integrated approach enhances the scholarly discourse surrounding Simin Daneshvar's work, offering a holistic perspective that transcends traditional disciplinary boundaries.

In adhering to the principles of scientific and professional writing, the research findings presented here contribute novel insights to the existing body of knowledge. The synthesis of Goldman's sociological approach and Adler's personality psychology elucidates the multifaceted layers of meaning embedded in "Sushun," underscoring the relevance of interdisciplinary methodologies in literary analysis. These findings not only deepen our understanding of the novel but also pave the way for future explorations at the intersection of literature, sociology, and psychology.

Conclusion

In this article, the novel "Sushun" is critically examined through the lens of Lucien Goldman's perspective, which posits a connection between the world of the novelist and a particular social group. The novel reveals two prominent axes of analysis: the structural elements of the novel and its societal, cultural, and political context within Iranian society during the author's time. Daneshvar, in addition to addressing artistic issues, intertwines literary works

with historical, political, and social concerns, utilizing them as the canvas for her artistic expression.

The analysis conducted leads us to the conclusion that the social class of the author, being of the intellectual class, shapes the ideological and socio-political structure of the novel. Daneshvar, a socially conscious writer, depicts the material and spiritual struggles of different social classes, addressing various cultural, political, and ethical issues. The narrative unfolds systematically, with all events, actions, and personal reactions rooted in causal relationships. However, this does not imply an easy identification of the characters' motivations; for some, the motivation cannot be easily deduced from the text.

The literary characters in the novel transcend themselves and are on a journey toward homeland. They are selected from various classes, including educated individuals from deprived classes, common people with strong and resilient personalities, and individuals who are morally compromised. Daneshvar, influenced by her society, effectively employs its circumstances, utilizing the novel as a medium to portray the complex social conditions of her time. She stands among the few writers of her era who provide a vivid and transparent representation of women, challenging stereotypical portrayals and presenting them as significant figures in the main characters of the narrative.

The article also touches upon the recent focus on the personality theory of Alfred Adler in literary studies. Adler's psychological theory, contrary to Sigmund Freud, emphasizes the unique nature of each individual. Daneshvar's novel, when viewed through Adler's lens, aligns with the individualistic

motivations, the pursuit of superiority, and compensatory mechanisms proposed by Adler. This perspective enriches the analysis, offering insights into the characters' inner struggles and motivations. Overall, the research findings underscore the significant influence of the author's social class, her awareness of societal issues, and the incorporation of Adlerian psychology in deciphering the complexities of characters and their motivations in "Sushun."

Ethical Considerations

Compliance with ethical guidelines: This article is taken from the doctoral dissertation of the first author in the field of psychology and education of exceptional children in the Faculty of Psychology, University of Tehran. In order to maintain the observance of ethical principles in this study, an attempt was made to collect information after obtaining the consent of the participants. Participants were also reassured about the confidentiality of the protection of personal information and the presentation of results without mentioning the names and details of the identity of individuals

Funding: This study was conducted as a PhD thesis with no financial support.

Authors' contribution: The first author was the senior author, the second were the supervisors and the third was the advisors.

Conflict of interest: the authors declare no conflict of interest for this study.

Acknowledgments: I would like to appreciate the supervisor, the advisors, the parents in the study.

واکاوی رویکرد جامعه شناختی لوسین گلدمن و روانشناسی شخصیت آلفرد آدلر در رمان سووشون سیمین دانشور

حمیده آراسته^۱، اشرف چگینی^۲، علیرضا قوجهزاده^۳

۱. دانشجوی دکتری ادبیات غنایی، واحد ورامین، دانشگاه آزاد اسلامی، ورامین، ایران.

۲. استادیار، گروه ادبیات فارسی، واحد ورامین، دانشگاه آزاد اسلامی، ورامین، ایران.

۳. استادیار، گروه ادبیات فارسی، واحد ورامین، دانشگاه آزاد اسلامی، ورامین، ایران.

چکیده

مشخصات مقاله

نوع مقاله:

پژوهشی

تاریخچه مقاله:

دریافت: ۱۴۰۲/۰۶/۲۱

بازنگری: ۱۴۰۲/۰۷/۱۵

پذیرش: ۱۴۰۲/۰۸/۲۲

انتشار برخط: ۱۴۰۳/۰۲/۰۱

کلیدواژه‌ها:

رویکرد جامعه شناختی،

لوسین گلدمن،

سووشون،

سیمین دانشور

زمینه: رمان سووشون نوشته سیمین دانشور نخستین رمان فارسی به قلم یک نویسنده برجسته زن ایرانی است که در تیر ماه ۱۳۴۸ منتشر شده است. در این مقاله به بررسی رمان «سووشون» از منظر جامعه‌شناختی پرداخته شده و در راستای تبیین طبقه اجتماعی شخصیت‌ها و خصایل روانی آن‌ها، شخصیت‌های این رمان بر اساس نظریه آلفرد آدلر نیز تحلیل شده است.

هدف: هدف مطالعه حاضر واکاوی رویکرد جامعه شناختی لوسین گلدمن و روانشناسی شخصیت آلفرد آدلر در رمان سووشون سیمین دانشور بود.

روش: این مطالعه از یک رویکرد تحقیق کیفی بهره می‌برد که بر تجزیه و تحلیل گنجانیدن عناصر متنی و تصویرسازی دقیق شخصیت‌ها درون رمان تأکید دارد. روش‌های کیفی انعطاف‌پذیری را که برای گرفتن از غنای پیچیدگی در اعمال ادبی لازم است، فراهم می‌کند و امکان یک بررسی دقیق از ابعاد اجتماعی و روانشناختی را ممکن می‌سازد.

یافته‌ها: نتایج پژوهش نشان می‌دهد که نویسنده با مهم‌ترین دغدغه‌های جامعه سر و کار دارد و در دیدگاهی کلان به بیان نقطه نظرانی منبعث از طبقه اجتماعی خود پرداخته است. در رمان سووشون دو محور به چشم می‌خورد: یکی محور ساختار رمان و عناصر سازنده آن و دیگری ساختار اجتماعی فرهنگی و سیاسی جامعه ایران در زمان نویسنده است دانشور گذشته از پرداختن به مسائل هنری آثار ادبی را به مسائل تاریخی سیاسی و اجتماعی فرهنگی و اشاراتی داشته و آن را دستمایه بیان هنری خود قرار داده است.

نتیجه‌گیری: در این مقاله رمان سووشون طبق دیدگاه لوسین گلدمن که اعتقاد داشت میان جهان رمان نویسنده و یک گروه اجتماعی پیوند برقرار است نقد و بررسی شد و نتایج پژوهش نشان می‌دهد که نویسنده با مهم‌ترین دغدغه‌های جامعه سر و کار دارد و در دیدگاهی کلان به بیان نقطه نظرانی منبعث از طبقه اجتماعی خود پرداخته است. در رمان سووشون دو محور به چشم می‌خورد: یکی محور ساختار رمان و عناصر سازنده آن و دیگری ساختار اجتماعی فرهنگی و سیاسی جامعه ایران در زمان نویسنده است دانشور گذشته از پرداختن به مسائل هنری آثار ادبی را به مسائل تاریخی سیاسی و اجتماعی فرهنگی و اشاراتی داشته و آن را دستمایه بیان هنری خود قرار داده است. برخی شخصیت‌های این رمان نیز از منظر روانشناسی اجتماعی آدلر به خودآگاهی و خودشکوفایی رسیده‌اند.

استناد: آراسته، حمیده؛ چگینی، اشرف؛ و قوجهزاده، علیرضا (۱۴۰۳). واکاوی رویکرد جامعه شناختی لوسین گلدمن و روانشناسی شخصیت آلفرد آدلر در رمان سووشون سیمین دانشور. مجله علوم روانشناختی، دوره ۲۳، شماره ۱۳۴، ۴۸۵-۵۰۲.

مجله علوم روانشناختی، دوره ۲۳، شماره ۱۳۴، ۱۴۰۳. DOI: [10.52547/JPS.23.134.485](https://doi.org/10.52547/JPS.23.134.485)

© نویسنده گان.

✉ نویسنده مسئول: اشرف چگینی، استادیار، گروه ادبیات فارسی، واحد ورامین، دانشگاه آزاد اسلامی، ورامین، ایران. رایانامه: ashraf_chegini@yahoo.com

تلفن: ۰۹۱۵۸۸۴۷۴۵۶

مقدمه

ادبیات هم متأثر از اجتماع است و هم بر آن تأثیرگذار. ادبیات هر جامعه بازتاب فرهنگ تاریخ دانش و احساسات مردم آن جامعه است و در صورت پویا و پربار بودن می‌تواند باعث ارتقای وجهه ادبی و فرهنگی جامعه خود باشد. در واقع مقصود و هدف نهایی جامعه‌شناسی ادبیات رسیدن به این نقطه است که اثر ادبی را از دیدگاه نقد اجتماعی بررسی کند و عناصر و مؤلفه‌های اجتماع را در آثار بیابد و در واقع بین محتوا و اثر ادبی و محتوای آگاهی جمعی ارتباط برقرار کند. با مطالعه تاریخ ادبیات هر ملتی می‌توان تا حدودی به شناخت تاریخ آن ملت نزدیک شد اما در تاریخ ادبیات به طور خاصی نویسنده یا شاعر و کیفیت آثار او مواجه هستیم و از ارتباط میان قالب‌های فکری نویسنده یا شاعر در پیوند با ساختارهای اجتماعی محیط او سخنی به میان نمی‌آید و در واقع به تحلیل مکانیزم‌های آفرینش هنری اثر پرداخته نمی‌شود. این وظیفه به عهده جامعه‌شناسی ادبیات است. بدون بکارگیری این علم نمی‌توان پیوندهای میان ادبیات و جامعه را دریافت و از طریق ادبیات به شناخت فرهنگ و خصایل روانی ملت خویش نایل آمد. جامعه‌شناسی ادبیات به عنوان یک دانش میان رشته‌ای از یک سو در بالاترین نقطه علوم ادبی ایستاده است که به زبان‌شناسی و فلسفه مرتبط می‌شود و از سوی دیگر با علوم اجتماعی و تاریخ ارتباطی تنگاتنگ دارد. جامعه‌شناسی ادبیات در جستجوی ارتباط آثار ادبی و جامعه است و سعی دارد بین محتوای آفرینش‌های ادبی و ساختار و محتوای جامعه و اوضاع و احوال اجتماعی ارتباط برقرار کند. در بحث جامعه‌شناسی ادبیات لوسین گلدمن "Lucien Goldman" یکی از برجسته‌ترین نظریه‌پردازان در این زمینه محسوب می‌شود لوسین گلدمن پایه‌گذار شیوه نقد جدیدی به نام ساخت‌گرایی تکوینی است که کشف رابطه ساخت درونی اثر با ساخت فکری (جهان بینی) طبقه اجتماعی خالق اثر را محور اصلی این شیوه قرار داده است گلدمن رویکرد خود را ساخت‌گرایی تکوینی می‌نامد (کهنمویی پور، ۱۳۸۹).

لوسین گلدمن جستجوی رابطه بین اثر ادبی و طبقات اجتماعی موجود در فضای به وجود آورنده اثر ادبی است گلدمن در شیوه خود می‌کوشد تا ارتباط ساخت درونی اثر را با ساخت فکری طبقه اجتماعی نویسنده آشکار کند کوتاه سخن اینکه گلدمن به دنبال کشف روابط ساختاری بین اثر ادبی جهان‌بینی صاحب اثر و تاریخ است و اینکه چگونه وضعیت تاریخی یک

گروه اجتماعی از طریق جهان‌بینی نویسنده به ساخت ادبی تبدیل می‌شود (شمس‌سا، ۱۳۷۸).

روانشناسی نیز از جمله علمی است که نظریه‌های مطرح شده توسط بزرگان این علم، معیار و محک مناسبی برای تجزیه و تحلیل شخصیت‌های داستانی محسوب می‌شود. نظریه روانشناسی اجتماعی آلفرد آدلر از جمله این نظریه‌هاست که با تکیه بر احساساتی همچون عقده حقارت و میل به خوشکوفایی، به تجزیه و تحلیل گفتار و رفتار افراد می‌پردازد. بررسی و تحلیل خصیلت‌ها و حالات روانی شخصیت‌های داستانی یکی از روش‌های نوین در نقد ادبی است که بر مبنای نظریه‌های شخصیت انجام می‌شود. از این طریق می‌توان از ویژگی‌های ظاهری و بیرونی شخصیت‌ها عبور کرد و لایه‌های زیرین و درونی شخصیت‌ها را مورد بررسی قرار داد؛ برآیند چنین رویکردی، تبیین حالات روانی شخصیت‌های داستانی و ارزیابی تناسب بافت روانی شخصیت‌ها با نقش و جایگاه بیرونی آن‌ها در دنیای داستان است. در مجموع، پژوهش در زمینه‌ی تحلیل روانشناختی شخصیت‌های داستانی می‌تواند مهارت نویسنده را در خلق شخصیت‌هایی همخوان با موضوع و مضمون داستان نشان دهد و این امر یکی از معیارهای تشخیص نویسنده‌ی بااستعداد از نویسنده‌ی ظاهری و غیرخلاق است.

بنابراین با استفاده از روش ساخت‌گرایی لوسین گلدمن و همچنین نظریه روانشناسی اجتماعی آلفرد آدلر به تحلیل رمان «سوشون» پرداخته شده تا مشخص شود که رویدادهای اجتماعی و همچنین سبک فکری و خصایل روانی شخصیت‌ها تا چه اندازه بر این رمان تأثیر گذاشته است.

تاکنون پژوهشی در باب واکاوی رویکرد جامعه‌شناختی رمان سوشون دانشور صورت نگرفته است با وجود این پژوهش‌ها و مقالاتی در ارتباط با موضوع نگاشته شده است که عبارتند از حیدری (۱۳۸۹) با موضوع تحلیل ساختاری محتوایی رمان سوشون از سیمین دانشور در این پژوهش تلاش بر آن است تا با نگاهی دقیق به متن رمان سوشون رهیافتی تازه در بررسی متن روایی به ویژه رمان ارائه گردد. بیرانوند (۱۳۹۶) در پژوهشی مسائل سیاسی موجود در رمانشون مانند استبداد استعمار و وضعیت مردم را مورد تحلیل قرار داده است. حدادی (۱۳۸۱) در پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد خود با عنوان «نقد و بررسی آثار داستانی شهرنوش پاریسی پور» به راهنمایی دکتر حسینعلی قبادی در دانشگاه تربیت مدرس، پس از بررسی انواع عناصر داستانی در آثار داستانی پاریسی پور به این نتیجه رسیده است که پاریسی پور

قدرت تجزیه و تحلیل کمک می‌کند با کاهش تعارض‌ها و اطمینان از درک جامع‌تری از ابعاد چندگانه رمان. در رعایت استانداردهای نگارش علمی و حرفه‌ای، روش‌شناسی تحقیق بر شفافیت و تحقیق سیستماتیک تأکید دارد. کاربرد دقیق روش‌های تحقیق کیفی تضمین می‌کند که ژرفای پیچیدگی‌های جامعه‌شناختی و روانشناختی درون "سوشون" سیمین دانشور به صورتی چشمگیر و قابل اطمینان بررسی شود، که پایه متدولوژیکی محکمی برای تحقیق علمی فراهم می‌آورد.

یافته‌ها

سیمین دانشور نخستین زن ایرانی که به صورت حرفه‌ای در زبان فارسی داستان نوشت وی در شهر شیراز در ۱۸ اردیبهشت سال ۱۳۱ هـ.ش دیده به جهان گشود پدرش محمدعلی دانشور پزشک و مادرش قمرالسلطنه حکمت مدیر هنرستان دخترانه هنری زیبای شیراز و نقاش بود وی تحصیلات خود را در مدرسه انگلیسی‌ها به پایان رساند سپس برای ادامه تحصیل در رشته ادبیات فارسی به دانشگاه تهران رفت در سال ۱۳۲۰ هـ.ش بعد از فوت پدر با وجود درآمد مکفای پدر و ثروت مادر ناچار شد مدتی مشغول به کار شود و مدتی برای رادیو تهران و روزنامه ایران با نام مستعار شیراز بی‌نام مقاله می‌نوشت و به واسطه شغلش با خبرنگاران جنگی که به ایران آمده بودند آشنا شد و در جریان اخبار جنگ قرار می‌گرفت دانشمند در سال ۱۳۲۱ هـ.ش به زادگاه خویش شیراز رفت در شرایطی که این شهر در اشغال نظامیان انگلیسی بود وی در سال ۱۳۲۷ هـ.ش مجموعه داستان کوتاه آتش خاموش را منتشر کرد که نخستین مجموعه داستانی است که به قلم زن ایرانی چاپ شده است در همین زمان با جلال آل احمد آشنا شد و دو سال بعد ازدواج کرد سپس ادامه تحصیل داد و با مدرک دکتری ادبیات فارسی از دانشگاه تهران فارغ‌التحصیل شد دانشمند در سال ۱۳۳۱ هـ.ش با دریافت بورسیه تحصیلی به دانشگاه استنفورد آمریکا رفت و در رشته زیباشناسی تحصیل کرد و در سال ۱۳۳۸ هـ.ش استاد دانشگاه تهران در رشته باستان‌شناسی و تاریخ شد اندکی پس از مرگ همسرش جلال آل احمد در سال ۱۳۴۸ هـ.ش رمان سوشون را منتشر کرد که از پرفروش‌ترین رمان‌های معاصر است.

عناصر داستانی را در نوشته‌هایش به‌درستی به‌کاربرده است و از آمیزش اسطوره و عرفان با واقعیات زندگی ترکیب جدیدی ایجاد کرده است. با توجه به نظر گلدمن رمان مورد بررسی از کدام ساختار معنادار حاکم برخوردار است؟ چه روابطی بین ساختار رمان و جهان‌بینی نویسنده وجود دارد؟ دانشور در رمان خود چه راهکارهایی برای مبارزه با مشکلات سیاسی و اجتماعی ارائه می‌کند؟ عوامل تأثیرگذار در شکل‌گیری و آفرینش شخصیت‌ها در این رمان چیست؟ میان حالات روانی و خصال درونی شخصیت‌ها با نقش و جایگاه آن‌ها و نیز فضا و موضوع داستان‌ها چه تناسبی وجود دارد؟

روش

الف) طرح پژوهش و شرکت‌کنندگان: تجزیه و تحلیل جامع از دیدگاه اجتماعی لوسین گلدمن و روانشناختی آلفرد آدلر در رمان "سوشون" سیمین دانشور، یک روش تحقیق دقیق اجتناب‌ناپذیر است. این مطالعه از یک رویکرد تحقیق کیفی بهره می‌برد که بر تجزیه و تحلیل گنجاندن عناصر متنی و تصویرسازی دقیق شخصیت‌ها درون رمان تأکید دارد. روش‌های کیفی انعطاف‌پذیری را که برای گرفتن از غنای پیچیدگی در اعمال ادبی لازم است، فراهم می‌کند و امکان یک بررسی دقیق از ابعاد اجتماعی و روانشناختی را ممکن می‌سازد.

ابزار اصلی روش‌شناسی استفاده‌شده تجزیه و تحلیل ادبی است که بر تحلیل نزدیک از مقاطع کلیدی و گفتگوها به‌منظور درک ساختارهای اجتماعی و شخصیتی در "سوشون" تمرکز دارد. تجزیه و تحلیل موضوعی برای شناسایی موضوعات اجتماعی بازگشتی که تحت تأثیر نظریه‌های لوسین گلدمن و انگیزه‌های روانشناختی مطرح شده توسط آلفرد آدلر قرار دارند، به کار گرفته خواهد شد. از طریق بررسی سیستماتیک شخصیت‌ها، تعاملات آن‌ها و زمینه اجتماعی گسترده رمان، تحقیق هدف دارد پیچیدگی پیوند میان عناصر اجتماعی و روانشناختی را باز کند.

علاوه بر این، این مطالعه بر ماهیت تفسیری تحقیق کیفی تأکید می‌کند و درک می‌کند که مشارکت پژوهشگر با متن به صورت ذهنی است. برای افزایش دقت و قابل اطمینان بودن نتایج، از روش‌های تراینگولیشن استفاده خواهد شد، که شامل اعتبارسنجی تفسیرها از طریق بحث با همکاران و ادغام دیدگاه‌های نظری چندگانه است. این رویکرد تراینگولیشن به تقویت

مهم‌ترین اثر دانشور رمان سووشون است که به ۱۷ زبان ترجمه شده است و درباره رخدادهای زمان رضا شاه است انتشار رمان سووشون نقطه عطف زندگی دانشور است و حاکی از تحولی عمیق در زندگی هنری وی می‌باشد.

دهمرد دانشور را چنین توصیف می‌کند: «سیمین دانشور از جمله نویسندگانی است که به معرفی زن شادی‌هایش مصیبت‌هایش و در کل وضعیت اجتماعی او در کشور می‌پردازد و نه تنها در نوشته‌هایش برای زن جعل هویت نکرده بلکه این هویت را جسته و یافته است در کارهای دانشور هرگز زن از زن بودن و زنانگی خویش شرمند نیست این زن ممکن است از زمان دل‌تنگ باشد زنجیری بر دست و پای خود حس کند در سایه باشد به حساب نیاید بترسد اما این همه به صورت عوامل بیرونی و رفتار اجتماعی نشان داده می‌شود» (دهمرد، ۱۳۹۶).

دانشور در بستری نمونه فعالیت ادبی اثر سعی کرده است به عنوان یک زن ستمی را که بر زنان می‌رود در آثار خود منعکس کند او در اغلب آثارش به این نکته اشاره می‌کند که استقلال فکری مهم‌ترین بخش وجود زنان است داستان نویسی و ترجمه عمده فعالیت‌های ادبی دانشور بود اما پژوهش و تدریس هم می‌کرد وی به جای اینکه به کاوش در آثار دیگران بپردازد خود اثر آفرید تا در آثارش کاوش کنند. دانشور پس از یک دوره بیماری نوشتن را مجدداً شروع کرد و داستانی با نام برو به شاه بگو درباره حضرت علی علیه‌السلام و مظلومیت‌های ایشان نوشت وی خالق آثاری کم نظیر در ادبیات داستانی ایران است.

وی آثار زیادی از خود به یادگار گذاشته است:

۱. مجموعه داستان‌ها: ۱. شهری چون بهشت ۱۳۴۰، ۲. به کی ی سلام کنم ۱۳۵۹، ۳. آتش خاموش ۴، ۱۳۷۰. پرنده‌های مهاجر ۱۳۷۶
۲. رمان‌ها: ۱. سووشون، ۲. جزیره سرگردان، ۳. ساریان سرگردان
۳. ترجمه‌ها: ۱. سربازشکلاتی برنارد شاو ۲. دشمنان آنتوان چخوف ۳. داغ ننگ ناتائیل هاشورن
۴. آثار غیر داستانی: ۱. غروب جلال ۲. شاهکارهای فرش ایران ۳. راهنمای صنایع ایران ۴. زن بودیم

دانشور در اسفند ماه ۱۳۹۰ در خانه‌اش در تهران درگذشت.

لوسین گلدمن "Lucien Goldman" متولد ۲۰ ژوئیه ۱۹۱۳ میلادی فیلسوف جامعه‌شناس و نظریه‌پرداز مارکسیست فرانسوی از تبار یهودی

رومانیایی بود وی استاد مدرسه عالی مطالعات علوم اجتماعی بود گلدمن ابتدا در دانشگاه بخارست و سپس زیر نظر مارکس آدلر حقوق خواند وی در سال ۱۹۳۴ به دانشگاه پاریس رفت تا اقتصاد سیاسی ادبیات و فلسفه بخواند او دکتری فلسفه خود را در سال ۱۹۴۵ از دانشگاه زوریخ و با رساله ای تحت عنوان «انسان، جامعه و جهان در فلسفه امانوئل کانت» دریافت کرد. پس از جنگ جهانی دوم گلدمن اندیشه‌های جورج لوکاج که از بنیانگذاران جامعه‌شناسی ادبیات است را به رشته تحریر درآورد و برای مطالعه واقعیت‌های انسانی اجتماعی روش ساخت‌گرایی تکوینی را در پی گرفت گلدمن از پیشگامان برجسته مکتب ساخت‌گرایی است وی نظریه ساخت‌گرایی تکوینی خویش را در کتاب خدای پنهان خود شرح داده است.

«معروف‌ترین کتاب گلدمن خدای پنهان که در آن به ارزیابی اندیشه‌های پاسکال و راسین پرداخته است وی در بررسی نمایشنامه‌های راسین با یک ساخت مثلث خدا انسان جهان روبرو می‌شود که در هم آثار او به شکلی تکرار می‌شوند و لذا مبین جهان‌بینی پنهان اثر او هستند» (شمیسا، ۱۳۷۸).

از جمله آثار گلدمن می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد:

۱. جامعه‌شناسی ادبیات
۲. کانت و فلسفه معاصر
۳. جامعه فرهنگ و ادبیات
۴. لوکاج و هایدگر

لوسین گلدمن در ۱۸ اکتبر ۱۹۷۰ درگذشت.

روش ساخت‌گرایی تکوینی گلدمن

در این قسمت با نگاهی جامع بر اندیشه‌های گلدمن نظریات او را در باب جامعه‌نویسی مورد واکاوی قرار می‌دهیم.

«ساخت‌گرایی تکوینی یعنی بحث و دقت در ساخت‌هایی که اثر را به وجود می‌آورد این از نظر گلدمن جهان‌بینی طبقات اجتماعی است وی در تشریح ساخت‌گرایی تکوینی در جامعه‌شناسی ادبیات بر این نکته تأکید دارد که آفرینش فرهنگی از جمله آفرینش ادبی رفتاری ممتاز و معنادار است و به هدفی نزدیک می‌شود که اعضای گروه اجتماعی معینی به آن گرایش دارند» (گلدمن، ۱۳۷۷).

در ساخت‌گرایی تکوین، از جهان‌بینی مطرح در متن به جهان‌بینی فرد نویسنده پی می‌بریم و نیز از جهان‌نگری نویسنده در نهایت به جهان‌نگری

گروه نویسنده که در آن قرار دارد ساخت‌گرایی تکوینی یک روش دیالکتیکی است که از متن به فرد و از فرد به گروه اجتماعی می‌رویم که او جزئی از آن است.

ساخت‌گرایی تکوینی لوسین گلدمن بر این فرض بنا نهاده شده است که هر رفتار انسانی تلاشی است برای پاسخگویی معنادار به وضعیتی خاص و از این رو گرایش به آن دارد تا میان فاعل عمل و موضوعی که عمل بدان مربوط می‌شود جهان پیرامون آدمی تعادل برقرار کند.

لوسین گلدمن با صراحت تمام جامعه و اجتماع را خالق و آفریننده اثر ادبی دانسته و می‌گوید «آفرینندگان راستین آثار فرهنگی گروه‌های اجتماعی هستند نه اشخاص مفرد» (گلدمن، ۱۳۷۷).

گلدمن به تکوین ساختار اثر ادبی توجه دارد و به عقیده وی اثر ادبی به یک گروه تعلق دارد و نه تنها یک نفر و این طبقه اجتماعی خود عنصری از ساختار اجتماعی سیاسی و اقتصادی جامعه‌ای است که در آن زندگی می‌کند بنابراین هر اثر ادبی نمایان‌گر جهان‌بینی گروهی است که اثر ادبی در آن به وجود آمده است ساخت‌گرایی تکوینی در مجموع بررسی ساختار اجتماعی تاریخی دوره‌ای است که در محتوای اثر ادبی به آن پرداخته می‌شود.

گلدمن خلق آفرینش هنری را یک کار جمعی می‌داند نه فردی، مانند نویسنده که به آن شکل هنری می‌دهد. «آفریننده واقعی آثار هنری طبقات اجتماعی هستند مفهوم جهان‌نگری در اندیشه گلدمن به طرز تفکر یک گروه در برهه‌ای از زمان اشاره دارد و او خلاقیت فردی نویسنده و هنرمند را در آفرینش ادبی و هنری کم‌اهمیت می‌داند او با توجه به نظر مارکسیسم طبقات اجتماعی را زیربنای جریان‌های فلسفی ادبی و هنری می‌شمارد» (گلدمن، ۱۳۷۷).

هدف اصلی در روش ساخت‌گرایی یافتن پیوندهای میان مسح و جهان بینی بر پس زمینه‌های تاریخی آن‌هاست گلدمن می‌کوشد نشان دهد چگونه موقعیت تاریخی یک گروه یا طبقه اجتماعی به میانجی‌گری جهان بین آن طبقه در ادبیات انعکاس می‌یابد پس هر اثر ادبی از آن‌رو که ساختار اجتماعی و تاریخی دوره‌ای را در خود منعکس می‌کند سند تاریخی مهمی در بررسی و تحلیل دورانی از جامعه محسوب می‌شود (عسکری و شهبازی، ۱۳۹۳).

مفاهیم اساسی در روش ساخت‌گرایی گلدمن عبارتند از:

۱. جهان‌بینی: به مجموعه افکار و اندیشه‌هایی که اعضای گروه و افراد طبقاتی را به هم پیوند می‌زند و آن‌ها را از گروه یا طبقه دیگری جدا می‌کند جهان‌بینی می‌گویند وحدت و یکپارچگی هر اثر ادبی بسیار به جهان‌بینی بستگی دارد به این معنا که نویسنده برجسته با اطلاع از خواسته‌ها و اندیشه‌های گروهی که در آن زندگی می‌کند با بیشترین آگاهی ممکن خود به جهان‌بینی موجود وحدت می‌بخشد (گلدمن، ۱۳۸۲).

۲. ساختار متن: در رویکرد ساخت‌گرایی تکوینی روی شخصیت‌ها تمرکز می‌کنند و به واسطه این شخصیت‌ها روابط متقابل بین ساختار اجتماعی با ساختار ادبی به وسیله نویسنده شناخته می‌شود (عسکری و شهبازی، ۱۳۹۳).
۳. ساخت اجتماعی: «یک اثر ادبی آفریده شده توسط نویسنده از جامعه و فرهنگ جدای‌ناپذیر است» (ساعی، ۱۳۹۲).

۴. فاعل فرافردی: «فاعل‌های فرا فردی که در جامعه زندگی می‌کنند خانواده صنف شغلی انجمن‌ها و گروه‌های دوست هستند که خالق اصلی آثار ادبی هستند» (گلدمن، ۱۳۸۲).

۵. قهرمان پروبلما تیک: «گلدمن، قهرمان رمان را فردی مسئله‌دار می‌داند که در جامعه‌ای که ارزش‌های کمی مانند کالا و سرمایه اهمیت اساسی دارند ارزش‌های کیفی و اصیل و راستین مانند آزادی عدالت و عشق را جستجو می‌کنند بنابراین انزوا تنهایی و درون‌گرایی تنها گریزگاه انسان مسئله‌دار در جامعه مدرن است» (گلدمن، ۱۳۷۷).

۶. شی‌وارگی: «تبدیل شدن همه ارزش‌های جامعه به ارزش‌های مادی و کالا و سرمایه و از بین رفتن ارزش‌های اصیل و راستین انسانی را پدیده شی‌وارگی می‌دانند» (مصباحی‌پور و ایرانیان، ۱۳۸۵).

آلفرد آدلر (۱۸۷۰-۱۹۳۷ م)، شاگرد فروید، به مدت نه سال همکاری خود را با فروید ادامه داد. بیماری، آگاهی از مرگ و حسادت به برادر، معرف دوران کودکی آدلر است. او به نرمی استخوان مبتلا بود که باعث می‌شد از بازی با کودکان محروم باشد. در سه سالگی برادر کوچک‌ترش روی تختی که کنار وی بود، درگذشت. آدلر در چهار سالگی بر اثر ذات‌الریه در آستانه‌ی مرگ قرار گرفت و در دو سالگی با تولد کودکی دیگر از طرف مادرش طرد شد. او همچنین به برادرش که سالم بود و ورزش می‌کرد، احساس حقارت می‌نمود (محمدی‌کردیانی و علوی‌مقدم، ۱۳۹۲). احساس حقارت آدلر از خانواده به دوستان و هم‌سن و سالان کشیده شد تا بدان‌جا که سعی کرد برای غلبه بر احساس‌های حقارت و جبران

کرد. در سال‌های دهه ۱۹۲۰ نظام روانشناسی اجتماعی وی که خود آن را روانشناسی فردی می‌نامید پیروان زیادی پیدا کرد. در ۱۹۲۶ آدلر نخستین بازدید از چندین بازدید خود از آمریکا را انجام داد و هشت سال بعد به استادی روانشناسی بالینی در دانشکده پزشکی لانگ‌آیلند (نیویورک) منصوب شد. وی درحالی‌که برای ایراد سخنرانی پر حرارت در سفر بود، در ۲۸ مه ۱۹۳۷ در ابردین (اسکاتلند)، اسکاتلند در گذشت.^۱ (شعاری‌نژاد، ۱۳۷۵؛ لاندین، ۱۳۸۶؛ منصور، ۱۳۴۳).

نظریه شخصیت آلفرد آدلر

نقد روانشناسانه‌ی متون و شخصیت‌های مطرح شده‌ی در آن‌ها مستلزم شناخت عمیقی از آن شخصیت و متنی است که قرار است بررسی شود. در طول دوران، نظرات گوناگونی درباره‌ی نوع بررسی شخصیت‌ها از منظر علم روانشناسی مطرح شده است که از آن بین آدلر بر نوعی روانشناسی تأکید دارد که روانشناسی اجتماعی نامیده می‌شود که مهم‌ترین بخش‌های آن را عقده‌ی حقارت و سبک زندگی و تأثیر محیط می‌سازند. این روش به دلیل پویایی و ساختارمندی، امروزه به صورت رویکردی برجسته و مطرح در نقد روان‌کاوانه‌ی مدرن از اهمیت بسزایی برخوردار است.

آدلر نام مکتب خود را روانشناسی فردی نامیده است به همین دلیل معمولاً او به‌عنوان نخستین پیشگام گروه روانشناسی اجتماعی تلقی می‌شود. از نظر او «انسان موجودی خودآگاه است و از علّت رفتارهای خود آگاهی دارد و او خودش سرنوشتش را رقم می‌زند» (شعاری‌نژاد، ۱۳۷۵).

نظریه‌ی روانشناسی فردی^۱ به‌عنوان یکی از مهم‌ترین نظریه‌ها در روانشناسی شخصیت، توسط آلفرد آدلر (۱۸۷۰-۱۹۳۷) بنیان‌گذاری شد. سیاسی معتقد است که، آدلر شیوه‌ی خویش را روانشناسی فردی و مقایسه‌ای نامیده است. روانشناسی فردی به این معنا که شخصیت، واحدی غیرقابل تقسیم است. او این واحد تجزیه‌ناپذیر را به‌عنوان یک جوهره در نظر می‌گیرد و تظاهرات هشیار و ناهشیار آن را مورد بررسی قرار می‌دهد (سیاسی، ۱۳۷۹) خود آدلر نیز می‌نویسد: «روانشناسی فردی هرگونه نماد ظاهری مثل تغییرات چهره، طرز سخن گفتن و رفتار را نشانه‌ای از ساختمان عمقی منش فرد می‌داند» (آدلر، ۱۳۶۱).

نگرش این مکتب به انسان از جنبه‌ی اجتماعی بودن اوست، برخلاف نظریه‌ی مسلط قبل از وی؛ یعنی نظریه‌ی روان‌تحلیلی زیگموند فروید که بر جنبه‌ی

محدودیت‌های جسمانی‌اش به سختی تلاش کند. او خود را به بازی‌ها و روش‌های سخت ملزم می‌کرد تا آن‌که سرانجام توانست بر ضعف‌های خود چیره شود و بنیان نظریات خود را در آینده طرح‌ریزی کند. او در دانشگاه وین تحصیل کرد و سپس به‌عنوان چشم‌پزشک وارد حرفه‌ی شخصی خود شد. اما به سرعت به پزشکی عمومی روی آورد و در نهایت، به عصب‌شناسی و روان‌پزشکی تغییر تخصص داد (شولتر، ۱۳۸۳).

در سال ۱۹۰۰ م. وقتی کتاب تعبیر رؤیای فروید منتشر شد و مورد انتقاد محافل پزشکی قرار گرفت، آدلر بدون آشنایی قبلی با فروید از وی قویاً حمایت کرد. همین حمایت سبب دوستی میان آن دو شد و در سال ۱۹۰۲ م. آدلر به تقاضای فروید به انجمن روان‌کاوان پیوست؛ اما بعدها به علّت ابراز نظرهایی مخالف با نظر فروید و به ویژه ارائه‌ی نظر خود در مورد جنسیت در سال ۱۹۱۱ م. که مغایر با نظر فروید بود، با این انجمن اختلاف پیدا کرد و از عضویت آن کناره گرفت و به کار، روان‌درمانی به صورت مستقل پرداخت. وی روانشناسی ویژه‌ای بنا کرد که به روانشناسی فردی معروف شد (کریمی، ۱۳۷۰).

از میان تعداد بی‌شمار روان‌پزشکان و روانشناسانی که تحت تأثیر مکتب تحلیل روانی فروید و مهم‌ترین همکارش کارل یونگ بودند، تنها عدّه‌ای معدود به نوآوری‌هایی قابل اهمیت دست زدند که نسبت به دیگران در رتبه‌ی بالاتری قرار گرفتند. آن عدّه که باعث تغییر اساسی در نظریه‌های روان‌پویایی فروید و یونگ شدند، پیروان مکتب روانشناسی اجتماعی بودند. این افراد تحت تأثیر علوم اجتماعی جدید و به خصوص مردم‌شناسی به این نتیجه رسیدند که فرد در حقیقت محصول اجتماعی است که در آن زندگی می‌کند. یعنی شخصیت انسان بیشتر از عوامل بیولوژیک به وسیله‌ی عوامل و نیروهای اجتماعی شکل می‌گیرد، در صورتی که فروید و یونگ بیشتر به عوامل بیولوژیک اهمیت می‌دادند. آلفرد آدلر نیز از جمله کسانی بود که سعی می‌کرد از مفاهیم فیزیولوژیک قرن نوزدهم که در نظریات فروید تأثیر به‌سزایی داشتند، فاصله بگیرد و مفاهیم جدید روانشناسی اجتماعی را در روان‌کاوی وارد کند. بدین ترتیب شخصیت و روان انسان از دیدگاه متفاوت‌تری مطرح شد.

آدلر در جنگ جهانی اول به‌عنوان پزشک در ارتش خدمت کرد و پس از آن کلینیک‌های راهنمای کودکان را در مدارس وین سازمان‌دهی

^۱. Psychology Individual

دوم است. (اربابی، ۱۳۷۸). سووشون در نشان دادن اوضاع اجتماعی شیراز در این دوران موفق است اوضاع نابسامان اجتماعی قطعی بی‌توجهی حاکمان به اوضاع آشفته فساد دستگاه حکومتی و تلاش اشغال‌گران انگلیسی برای ترویج آداب ملی و مذهبی خود در رمان کاملاً مشهود است. استعمار انگلیسی در شیراز منحصر به فرد بوده و در هیچ جای دیگر در ایران به این شکل وجود نداشته است (گلشیری، ۱۳۷۶).

«دانشور با نگاه و رویکردی ویژه که به تحولات سیاسی و اجتماعی دوره معاصر داشته میان عناصر اجتماعی سیاسی و اسطوره‌ای پیوند برقرار کرده است این رویکرد و نگرش ویژه با دیدگاه‌های دیگران متمایز بوده است که می‌توان از آن به جهان‌نگری و ایدئولوژی ویژه‌ی وی نام برد وی موفق شده است از طبقه متوسط جامعه قهرمان ضد استعماری بسازد و نیز تحول طبیعی و تدریجی نقش‌پذیری زن را از همسری خانه‌دار تا مصلحی اجتماعی ارتقاء دهد» (قبادی، ۱۳۸۸).

اگرچه از دیدگاه قشر جوان و نوجوان جذابیت هیجان‌انگیز که اقتضای شور جوانی است را ندارد هدف سووشون ایجاد شور نیست زیرا وقتی غم در کل یک جامعه سایم می‌افکند جایی برای شور باقی نمی‌ماند این رمان حس مبارزه‌جویی و ظلم‌ستیزی را در مخاطب خود برمی‌انگیزد و در دوره‌های مختلف تاریخ معاصر به خصوص در دوران انقلاب اسلامی باعث ایجاد شور و حرکت در خوانندگان خود می‌شود در دانشور در تمام داستان بر نقش فرهنگ و اختلاف فرهنگی انگلیسی‌ها و ایرانی‌ها اشاره می‌کند و به صورت غیر مستقیم می‌گوید که هر کس سرانجام به اصل و ریشه خود باز می‌گردد سووشون پایداری در برابر اشغال‌گر و شهادت در این راه را در درجه‌ای بالاتر از مذهب عشق علائق شخصی و خانواده می‌ستاید اگرچه در این راه با کشته شدن شخصیت محوری داستان ناکام می‌ماند اما نویسنده در پی انتقال این مفهوم است که نسل یا نسل‌های آینده موفق به ادامه راه ظلم‌ستیزان و روشنفکران خواهند شد اشاره نویسنده به تفکرات و احساسات ضد استعماری و غرب‌ستیزه‌ای است که می‌توان اثر و دامنه آن را در دهه‌های بد در شکل‌گیری انقلاب اسلامی سال ۱۳۵۷ مشاهده نمود در آشوب اجتماعی دیگر دچار می‌شد در این دوران تضاد طبقاتی

زیستی و غریزی انسان تأکید داشت. آدلر معتقد بود که انسان را تنها باید در اجتماع مورد بررسی قرار داد و مسئله‌ی روانشناسی عمقی با توجیه مسئله‌ی ارتباط بین انسان‌ها قابل حل است. کریمی اصول مهم نظریه‌ی آدلر را این‌گونه معرفی می‌کند: «اصل حقارت^۱ اصل برتری‌جویی^۲، اسلوب زندگی^۳، ترتیب تولد^۴، خودآگاهی^۵، علاقه‌ی اجتماعی^۶، غایت‌نگری و خویشتن خلاق^۷» (کریمی، ۱۳۷۰).

آدلر شخصیت را به دو دسته تقسیم کرده است:

۱. سعی و تلاش در جهت وصول به برتری و چگونگی انجام وظایف در زندگی شخصی

۲. سازش و انطباق با اجتماع (علاقه‌ی اجتماعی)

و نیز چهار سبک زندگی را برای حل مشکلات ارائه داده است:

۱. شخصیت سلطه‌جو و مسلط

۲. شخصیت تکیه‌دهنده و گیرنده

۳. شخصیت اجتناب‌گر و دوری‌جو

۴. شخصیت مفید به حال جامعه.

خلاصه رمان

اولین رمان سیمین دانشور در تیر ماه ۱۳۴۸ هـ.ش تحت عنوان سووشون منتشر شد عنوان کتاب از سوگ سیاوش برگرفته شده که عنوان و اسمی است که از پیش از اسلام در سوگواری برای سیاوش قهرمان اسطوره‌ای ایران باستان برگزار می‌شده است.

یکی از ویژگی‌های ساده و روان است و در متن آن از برخی واژه‌های عامیانه شیرازی استفاده شده است.

دانشور در این رمان با نثری شاعرانه دقیق و محکم تصویر درونی و هنرمندانه از تحولات منطقه خلیج فارس در سال‌های جنگ جهانی دوم را بازگو می‌کند وی در این رمان زندگی فنودالی در زمان اشغال ایران از سوی انگلیسی‌ها را به نگارش درآورده است و وقایع تاریخی کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ نیز در رمان انعکاس داشته است. رمان سووشون بر زمینه تاریخی پس از شهریور ۱۳۲۰ با گوش چشمی به برخی از وقایع زمان رضا شاه و اشاره‌ای به یک واقعه تاریخی پس از این دوره در جنگ جهانیگیر

5. quareness self

6. interest social

7. self creative

1. superiority

2. principle

3. style life

4. order birth

تحلیل رمان سووشون بر اساس نظریه لوسین گلدمن

گلدمن در روش خود دو مرحله را برای بررسی اثر ادبی معرفی می‌کند. مرحله اول دریافت و درک اثر ادبی و توجه به ساختار آن است در مرحله دوم ساختار اثر ادبی را در ارتباط با ساختار اجتماعی تاریخی جامعه مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌دهد و این مرحله را تشریح و توصیف می‌نامد تلاش ما بر این است که رمان سووشون را بر اساس دو مرحله دریافت و تشریح تحلیل نماییم.

۱. مرحله دریافت در این مرحله به توصیف انسجام درونی اثر ادبی پرداخته می‌شود یعنی اثر ادبی در ساختار خود مورد بررسی قرار می‌گیرد بدین ترتیب ابتدا به تحلیل شخصیت‌های داستان می‌پردازیم.

۱. یوسف خان قهرمان بزرگ رمان است دو حادثه بزرگ رمان متعلق به اوست نخستین حادثه مرگ اوست و دومی خلق شدن نهضتی مردمی از تشیع جنازه او.

برخی از اوصاف و گفتارها و رفتارهای یوسف‌خان از جمله صداقت شهامت تیزی و دخالت در اوضاع زمان و مکان خواننده را به یاد آثار آل‌احمد خصوصاً کتاب غرب‌زدگی او می‌اندازد.

۲. زری: این شخصیت از نظر حادثه آفرینی دومی حوادث رمان نخستین شخصیت است زن گاهی نسخه ثانی دانشور است شکیبایی عشق وافر به نوع بشر طبع شاعرانه برخی از مراحل زندگی امید پروری و اوصافی از این قبیل او را شبیه به دانشور نشان می‌دهد وی نماینده زن اصیل ایرانی می‌باشد.

۳. عزت‌الدوله: یکی از شخصیت‌های داستانی پرفراز و فرود این رمان است زنی که جز زر و جاه و زرق‌ارزشی در زندگیش نیست و دوست و دشمن را با همین معیارها می‌سنجد.

۴. ابوالقاسم‌خان برادر یوسف کاملاً در قطب مخالف اوست ماشین خارجی سوار می‌شود و مشروب خارجی می‌خورد و به هیچ یک از آداب دینی و فرهنگی ایرانی پایبندی ندارد و به هر طریقی می‌خواهد به مدارج عالی سیاسی ترقی کند.

۵. حمیدخان پسر عزت‌الدوله است از پدرش عیاشی را به ارث برده و عاشق زن و ویسکی و پول است از طریق قاچاق سلاح و تریاک ثروت

در شهرها تشدید شد جامعه از دو طبقه اجتماعی تشکیل شده بود که یکی بسیار ثروتمند و قدرتمند و دیگری بسیار فقیر و فاقد و قدرت بود.

داستان با جشن عقدکنان دختر حاکم شروع می‌شود؛ شیراز در سال‌های آغاز جنگ دوم جهانی؛ جنوب ایران، منطقه‌ای که در آن انگلیس‌ها سنت و سابقه اعمال نفوذ داشته‌اند و اینک دوباره در آن صفحات ظاهر شده‌اند و قشون پیاده کرده‌اند میان مدعوین این، مهمانی بسیاری از شخصیت‌های مهم زمان را می‌شناسیم یوسف، زری، مستر زینگر، عزت‌الدوله مک ماهون و... از همان فصل اول جدال‌ها و گفتگوهای اشخاص واقعه که رنگ و بوی سیاسی اجتماعی دارد شروع می‌شود و در فصل‌های دیگر، کتاب فضای سیاسی پیچیده‌تر و حادثه‌تر می‌گردد قشون، بیگانه آذوقه می‌خورد و به آذوقه بیشتری نیازمند است همین سبب قحطی در جنوب شده حاکم و سایر مقامات دولتی آلت دست آنان هستند ایلات نیز هر کدام به داعیه‌ای سر به شورش برداشته‌اند یوسف و گروهی از همفکرانش از جمله ملک رستم و ملک سهراب می‌کوشند تا ایلات را به وضع خطیر کشور متوجه کنند و هم قسم شده‌اند که آذوقه خود را فقط برای مصرف مردم بفروشند اما گروهی از کج‌اندیشان همچون خان کاکا و عزت‌الدوله همچنان به فروش آذوقه خود به قشون بیگانه ادامه می‌دهند و از یوسف می‌خواهند او نیز چنین کاری را انجام دهد اما او تن در نمی‌دهد و علی‌رغم هشدارها و اعلام خطرها در حفظ موضع خود سماجت می‌کند تا این که به تیر ناشناسی کشته می‌شود و پاداش یکدندگی خود را در سازش نکردن با بیگانگان و عوامل آن‌ها می‌گیرد. سرانجام فصل آخر ماجرای تشیع جنازه یوسف است که به وسیله‌ی مأموران حکومت در هم می‌ریزد و تابوت یوسف در دست زن و بردارش می‌ماند به ناچار شبانه جنازه را از سر چاه بر می‌دارند و نهایتاً در گورستان جوان آباد در گور می‌گذارند و روی آن خاک می‌ریزند بدون این که طوافی یا نمازی با تشیع جنازه داشته باشند. روی سنگ مزارش هم چیزی نوشتند کتاب با یادآوری شعری از مک ماهون ایرلندی در ارزش استقلال به پایان می‌رسد:

«گریه نکن خواهرم در خانه‌ات درختی خواهد روئید و درخت‌هایی در شهرت و بسیار درخت در سرزمینت و باد پیغام هر درختی را به درخت دیگر خواهد رسانید و درخت‌ها از باد خواهند پرسید، در راه که می‌آمدی سحر را ندیدی؟» (دانشور، ۱۳۸۴).

هنگفتی به دست آورده است به جنگ جهانی که زبانه آتش آن به ایران هم رسیده است بی‌اعتناست و تنها به منافع خود می‌اندیشد.

۶. زینگر به ظاهر اهل انگلستان است هفده سال در شیراز مامور فروش چرخ خیاطی سینگر بوده است. و در جنم جهانی دوم لباس افسری می‌پوشد وی گاهی مبلغ چرخ خیاطی سینگر (نماد صنعت غرب) و گاهی افسر ارتش (نماد قدرت نظام غربی) است.

۷. دختر حاکم در این رمان جشن عروسی او مهم‌ترین بخش است شخصیت‌های رمان همگی طبق الگوی گلدمن بیانگر طبقات اجتماعی در جامعه هستند افرادی از گروه‌های مختلف اجتماعی با ویژگی و فرهنگ‌های متفاوت از هم که از نظر گلدمن جهان پیرامون نویسنده را همین طبقه مختلف اجتماعی به وجود می‌آورند.

۲. مرحله دوم تشریح گلدمن در این مرحله به تشریح ساختار سیاسی اجتماعی و اقتصادی جامعه در ساختار اثر ادبی می‌پردازد.

۳. ترس

طبقه‌ای که نویسنده رمان به آن منتسب است طبقه روشنفکر جامعه محسوب می‌شود که همواره نسبت به وضعیت سیاسی و اجتماعی جامعه که در آن زندگی می‌کند به شدت نگران است و این نگرانی خود را در قالب احساس ترس نشان می‌دهد یکی از مقوله‌های بنیادی حاکم بر ساختار این رمان «ترس» است این ترس که به نوعی بر همه شخصیت‌های رمان سایه گسترده انواع مختلفی دارد مانند ترس از جامعه مردسالار ترس به خاطر علایق خانوادگی ترس از فقر و قحطی ترس از استبداد حکومت و... اینک به ذکر نمونه‌هایی از این مقوله در رمان می‌پردازیم در شب عقدکنان دختر حاکم زری به خاطر علاقه‌اش به یوسف و به طور کل به خاطر دل‌بستگی شدیدش به زندگی این گونه توصیف می‌شود:

«زری با چشم‌هایش التماس کرد و گفت تورو خدا یک امشب بگذار ته دلم از حرف‌هایش نلرزد» (دانشور، ۱۳۸۰). زری در قسمتی دیگر از رمان به یوسف می‌گوید تو به طور ترسناکی صریح هستی اگر من بخواهم ایستادگی کنم اول از همه باید جلوی تو بایستم تو شجاعت مرا از من گرفته‌ای آنقدر با تو مدارا کردم که دیگر مدارا عادت هم شده. پیدااست که این جملات طغیانی ناشی از مردسالاری حاکم بر جامعه است.

۴. یأس و بدبینی

از اساسی‌ترین مقوله‌هایی که در این رمان با آن سر و کار داریم مسئله یأس و بدبینی است طبعاً این مقدمه پیامد استبداد، استعمار، فقر، بیماری و عوام فریبی و... است. به نمونه‌هایی در این زمینه توجه کنید وقتی زری و یوسف برای اولین بار به ایل رفته بودند مورد استقبال ایلاتی‌ها قرار گرفتند اما زری در این مورد می‌گوید «آن‌ها خاک آلود و غمگین بودند و معلوم بود حال و حوصله ندارند».

«یوسف آهی کشید و گفت به این نتیجه رسیدم که هیچ چیز را نمی‌توانم تغییر بدهم اگر آدم نتواند حتی در زنش تأثیر بگذارد» (دانشور، ۱۳۸۰).

۵. زن در چهارچوب خانواده

شاید بتوان پرسامدترین مقوله این رمان را مسئله زنان و اوضاع و احوال آنان قلمداد کرد آن گونه که قبلاً اشاره کردیم در این رمان نگاهی خاص به جامعه مردسالار ایرانی شده است و تبعات آن بر روی زنان ایرانی مورد توجه واقع شده است همچنین در این رمان به نوعی محدودیت‌های زنان ایرانی با وضعیت همجنسانشان در جوامع غربی مورد توجه قرار گرفته است اینک به ذکر نمونه‌هایی در مورد این مقوله می‌پردازیم زری آگاه است که تحت تأثیر افکار یوسف است اما چاره‌ای جز تحمل ندارد او در مراسم عقدکنان دختر حاکم با خود می‌گوید: «من هم که حرف‌های یوسف را می‌زنم».

و در بخشی از رمان می‌خوانیم (یوسف) روی مبل نشست و زری روبرویش روی زمین نشست و چکمه‌هایش را از پایش درآورد (همان؛ ۴۶) که زری در واقع نمایشگر وضعیت زن عام ایرانی در مقابل مردان استبداد ناشی از جامعه مردسالاری در این رمان کاملاً مشهود است.

۴. آگاهی و امید جهت مبارزه برای کسب آزادی

آگاهی و امید جهت مبارزه برای کسب آزادی پیام این رمان است و همه مقوله‌ها در پیوندی هنری این اصل را تقویت می‌کند بر ضد استعمار و استبداد است در قسمتی از رمان ریشه‌یابی نابسامانی‌های جامعه یوسف به خسرو می‌گوید: «ترتیب کار در این شهر جوری است که بهترین مدرسه مدرسه انگلیسی‌ها باشد و بهترین مریض‌خانه مریض‌خانه مرسلین و... مریبی‌ها و معلم‌هایی که مادرت دیده سعی کردند همیشه از واقعیت موجود دور نگهش دارند.» باتوجه به اینکه مریض‌خانه مرسلین تحت کنترل انگلیسی‌هاست و حتی دخترهایی که می‌خواهند گلدوزی یاد بگیرند باید با چرخ

خیاطی سینگر آموزش ببینند که فروش آن هم به نوعی تحت کنترل انگلیسی‌هاست.

۵. خفقان و استعمار موجود در اجتماع

یکی از مقوله‌های حاکم بر رمان سووشون آن‌گونه که اشاره شد استبداد و استعمار است این مقوله بازتاب همین وضعیت در اجتماع واقعی بوده است گسترش اختناق در نیمه دوم حکومت رضا شاه در مورد عشایر صدور و فرمان تبعید برخی از ایل‌ها و رؤسای آنان اسکان طوایف در محیط‌های نامناسب که خود باعث مرگ و میر دام‌ها می‌شد.

مسئله مهم دیگر «استعمار» است آن میان که می‌دانیم در جریان جنگ جهانی دوم شیراز منحصراً تحت تسخیر انگلیسی‌ها بوده به همین دلیل در رمان نیز اشاره‌ای به دیگر استعمارگران نمی‌شود.

۶. نظام طبقاتی در اجتماع

اقدامات صنعتی و اجتماعی رضا شاه که در رمان کاملاً مشهود است طبقه جدید سرمایه‌دارها ناشی از انحصارگران و سیاستمداران وابسته را ثروتمند کرد اما سطح زندگی توده‌های کم درآمد مردم را پایین آورد چراکه مالیات‌ها سنگین بود بیشتر مطالب مطبوعات در آن زمان نیز به کشمکش‌های طبقاتی مربوط بود بروز جنگ جهانی دوم و اشغال ایران نیز به دنبال خود قحطی و بیماری به همراه داشت.

تحلیل شخصیت‌های رمان سووشون بر اساس نظریه آلفرد آدلر

۱. یوسف

یوسف در گفتگو با زینگر نسبت به انگلیسی‌ها بسیار با صراحت پرخاشگر است: «آقا آتشی شد و تشر زد. فرمود: گور پدر همه‌شان کرده، ژاندارم‌ها را هم به رخ من نکش که از آن‌ها هم ترسی ندارم».

برخی ویژگی‌های یوسف فرد عزلت‌طلب را به ذهن می‌آورد مانند تأکید او بر استقلال و خودکفایی به صورت پرهیز از منت‌کشی اما فرد عزلت‌طلب درگیری اجتماعی درست نمی‌کند و با دیگران (سرشاخ) نمی‌شود.

یوسف اگرچه از منظر تحلیل عقلایی، شخصیتی ناپایدار و متناقض به نظر می‌رسد، اما او مسیری خودخواسته و آگاهانه برگزیده است و سیر اصلی زندگی او بر مبنای روشن‌فکری و رسیدن به خودآگاهی مد نظر آدلر است. در تحلیل شخصیت یوسف باید گفت که او شخصی روشن‌فکر، آزاداندیش و آرامش‌طلب است. وی نماد انسان‌های آگاه جامعه است که گرفتار جهالت مردم بی‌فرهنگ و نادان و همچنین استعمار قدرت‌های

خارجی شده است. مروری بر وضعیت زندگی روشنفکران در طول تاریخ، مبین این مطلب است که آن‌ها همیشه مورد هجوم افکار متحجرانه‌ی اکثریت عوام بوده‌اند و تلاش آن‌ها برای ارتقای آگاهی و فرهنگ عوام همواره با شکست روبرو شده است.

۲. زری

شخصیت زری مصداق اصل «غایت‌نگری» از نظر آدلر است؛ زیرا او جزء شخصیت‌های داستان است که به آینده خوش‌بین است و هدف و مقصدی پایدار و ثابت دارد. همین روحیه‌ی غایت‌نگری باعث شده تا خانه‌ی او پناهگاه امنی برای سایر شخصیت‌هایی باشد که تزلزل فکری در زندگی آن‌ها موج می‌زند و نمی‌توانند آرامش و اطمینان قلبی را در زندگی تجربه کنند. شخصیت زری به خدا اعتقاد و ایمان کامل دارد و بافت شخصیتی او به گونه‌ای است که می‌تواند انواع سلیقه‌های فکری سایر شخصیت‌ها را تحمل کرده و به آن‌ها راهکار معرفی کند.

اعتقاد به خدا باعث آرامش و ثبات فکری او شده است؛ به‌عنوان مثال، اگر معتقد باشیم که رفتار کردن به شیوه‌ی خاص، پاداش‌هایی را در بهشت یا آخرت به ارمغان خواهد آورد، سعی خواهیم کرد مطابق با این عقیده رفتار کنیم. آدلر به این مفهوم با عنوان غایت‌نگری خیالی رسمیت بخشید، زمانی که در مسیر تکامل و پیشرفت تلاش می‌کنیم، باورهای تخیلی، کنش‌ها و واکنش‌های ما را هدایت و همراهی می‌کنند. بهترین صورت‌بندی این آرمان که انسان‌ها تاکنون به وجود آورده‌اند، مفهوم خداست. آدلر اصطلاحات «هدف نهایی ذهنی» یا «خودآرمانی هدایت‌کننده» را برای توصیف این مفهوم ترجیح داد، اما هم‌چنان به «غایت‌نگری خیالی» معروف است. درباره سعی و کوشش در جهت برتری، دو نکته‌ی مهم قابل بررسی است؛ اول این که این کوشش به جای کاهش درگیری درونی، آن را افزایش می‌دهد. تلاش در جهت وصول به کمال، به سعی و نیروی فراوان نیاز دارد. دوم این که، کوشش در جهت برتر بودن به وسیله‌ی شخص و جامعه هر دو ظاهر می‌شود. ما نه فقط به‌صورت اشخاص جدا و منفک، بلکه به‌صورت اعضایی از یک گروه، همواره در جهت برتری و تکامل بیشتر کوشش می‌کنیم. انسان‌ها همواره برای رسیدن به این مقصود تخیلی و آرمانی کوشش می‌کنند. حتی حوری نیز به شخصیت سازنده‌ی زری اشاره می‌کند:

«به این فکر بودم که به خانم زری خبر بدهم. فکر کردم کار خوبی است. خانم زری می‌دانست چه بکند. کافی بود که دستش را بگذارد روی پیشانی مادرم و از مولایش علی مدد بگیرد و همه‌ی کارها روپراه بشود. فکر کردم خدایا زودتر خانم بدرالسادات بیاید و همه‌ی کارها را درست کند. فکر می‌کردم، خدایا زودتر زری بیاسد و همه را نجات دهد» (همان: ۲۵).

شخصیت زری ذیل اصل علاقه‌ی اجتماعی از اصول نظریه‌ی آدلر قابل بررسی است؛ زری تمام زندگی خود را وقف یوسف می‌کند و حتی در اواخر زندگی یوسف، به‌عنوان پرستار به او خدمت می‌کند. زری علاوه بر این که شخصیتی مهرطلب و وابسته است، اما انگیزه و اهداف او متعالی‌تر است و عشق او درجه‌ای بالاتر از عشق‌های معمولی است.

بر این اساس، به عقیده آدلر کسی که علاقه‌ی اجتماعی رشد یافته‌ای دارد، برای برتری خودش تلاش نمی‌کند، بلکه برای کمال تمام انسان‌ها در یک جامعه ایده‌آل تلاش می‌کند. علاقه‌ی اجتماعی را می‌توان به‌صورت نگرش ارتباط داشتن با کل بشریت و همین‌طور، همدلی با هر عضو نژاد انسان تعریف کرد. علاقه اجتماعی به‌صورت همکاری با دیگران برای پیشرفت جامعه به‌جای نفع شخصی آشکار می‌شود.

علاقه‌ی اجتماعی کمک مدام فرد به جامعه است تا اهداف یک جامعه به‌صورت کامل تأمین شود؛ به‌عبارت‌دیگر، علاقه اجتماعی سعی در ترسیم آینده‌ی بهتری برای انسان در بردارد. با وجود این که علاقه‌ی اجتماعی نوعی از استعداد ذاتی است، اما به‌صورت خود به خودی رشد و پرورش نمی‌یابد. علاقه‌ی اجتماعی الزاماً باید در فضای خانوادگی سالم رشد یابد که همدلی، احترام متقابل، اعتماد کردن و حمایت را ترغیب و تحریک می‌کند.

بحث و نتیجه‌گیری

در این مقاله رمان سووشون طبق دیدگاه لوسین گلدمن که اعتقاد داشت میان جهان رمان نویسنده و یک گروه اجتماعی پیوند برقرار است نقد و بررسی شد. در رمان سووشون دو محور به چشم می‌خورد: یکی محور ساختار رمان و عناصر سازنده آن و دیگری ساختار اجتماعی فرهنگی و سیاسی جامعه ایران در زمان نویسنده است دانشور گذشته از پرداختن به مسائل هنری آثار ادبی را به مسائل تاریخی سیاسی و اجتماعی فرهنگی و اشاراتی داشته و آن را دستمایه بیان هنری خود گردانده است. بررسی‌های

انجام گرفته ما را به این نتیجه رهنمون می‌سازد که طبقه اجتماعی نویسنده طبقه روشنفکر و جهان‌بینی حاکم بر ساختار رمان ایدئولوژی سیاسی اجتماعی است. دانشور از جمله نویسندگان اجتماعی است که در داستان هایش درد های مادی و معنوی طبقات مختلف جامعه را نشان می‌دهد و مسائل مختلف فرهنگی سیاسی و اخلاقی را بیان می‌دارد.

در مجموع، تمامی حوادث و همچنین کنش‌ها و واکنش‌های شخصیت‌های داستان بر پایه‌ی روابط علی و معلولی است و طرح داستان منظم است. البته این جمله به این معنی نیست که به راحتی می‌شود انگیزه‌ی شخصیت‌ها از عملکردشان را به راحتی تشخیص داد؛ برای برخی عملکرد شخصیت‌ها نمی‌شود به راحتی از متن داستان، دلیل منطقی سراغ داشت.

شخصیت‌های ادبی رمان افراد از خود گذشته و در راه وطن هستند آن‌ها از طبقات مختلف انتخاب شدند افراد طبقات محروم تحصیل کرده عامی افراد با شخصیت‌های قوی و مستحکم و اشخاصی متزلزل همگی به رمان راه یافتند و تصویری روشن و شفاف از آن‌ها ارائه شده است دانشور در این رمان از جامعه بسیار تأثیر پذیرفته و اوضاع جامعه زمان خویش را به گونه‌ای مؤثر به کار می‌گیرد وی از معدود نویسندگان عصر خویش است که شخصیت زن در نوشته‌هایش با آگاهی از فرهنگ مردسالارانه‌ای حاکم پی‌ریزی می‌شود زنان در رمان بر خلاف کلیشه‌های تصویر زنان در ادبیات در شخصیت‌های اصلی بازنمایی شده‌اند و حضور پررنگ‌تر از مردان در روند داستان دارند.

یکی از نظریه‌های شخصیت که اخیراً مورد توجه پژوهشگران عرصه‌ی ادبیات داستانی قرار گرفته، نظریه‌ی شخصیت آلفرد آدلر، روانشناس مطرح اتریشی است. آراین پور درباره‌ی آدلر می‌نویسد: «آلفرد آدلر درست برعکس زیگموند فروید، بشر را در معرض احساسات متناقض و غرایز قدرتمند نمی‌دانست. او نظریه‌ی خود را روانشناسی فردنگر نام گذاشت، زیرا بر منحصربه‌فرد بودن هر انسان تأکید ویژه داشت و آن انگیزه‌ها و غرایزی را که فروید به بشر نسبت می‌داد، قابل قبول نمی‌دانست. رویکرد آلفرد آدلر در خصوص شخصیت، نظریه‌ای مبتنی بر اقتصاد و منفعت‌طلبی بود، به این مفهوم که با چندمعنای اساسی کل ساختار نظریه را روشن می‌کند. منظور از شخصیت به نظر آلفرد آدلر عبارت است از غایت‌گرایی تخیلی - تلاش برای تفوق و برتری - حس خودکم‌بینی و مکانیسم جبران شیوه زندگی و من‌خلاقه.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش: این مقاله برگرفته از رساله دکتری نویسنده اول در رشته ادبیات غنایی در دانشکده ادبیات دانشگاه آزاد اسلامی واحد ورامین است. به جهت حفظ رعایت اصول اخلاقی در این پژوهش سعی شد تا جمع‌آوری اطلاعات پس از جلب رضایت شرکت‌کنندگان انجام شود. همچنین به شرکت‌کنندگان درباره رازداری در حفظ اطلاعات شخصی و ارائه نتایج بدون قید نام و مشخصات شناسنامه افراد، اطمینان داده شد.

حامی مالی: این پژوهش در قالب رساله دکتری و بدون حمایت مالی می‌باشد.

نقش هر یک از نویسندگان: این مقاله از رساله دکتری نویسنده اول و به راهنمایی نویسنده دوم و مشاوره نویسنده سوم استخراج شده است.

تضاد منافع: نویسندگان همچنین اعلام می‌دارند که در نتایج این پژوهش هیچ‌گونه تضاد منافی وجود ندارد.

تشکر و قدردانی: بدین وسیله از اساتید راهنما و مشاوران این تحقیق و والدینی که در این پژوهش شرکت کردند، تشکر و قدردانی می‌گردد.

علاوه بر این ظهیری در خصوص تیپ‌های شخصیتی ارائه شده توسط آدلر می‌نویسد: «آدلر برای انسان‌ها چهار تیپ شخصیتی قائل شده است که عبارت‌اند از: تیپ‌های سلطه‌گر، گیرنده، اجتناب‌کننده و سودمند اجتماعی که هر کدام از این تیپ‌های شخصیتی ویژگی‌های رفتاری خاصی دارند که قابل تعمیم به شخصیت‌های داستانی نیز هست» (ظهیری‌ناو و شیری، ۱۳۹۵).

همچنین، در این رمان شخصیت‌هایی نیز هستند که به خودآگاهی و خودشکوفایی رسیده‌اند و دارای سبک و شیوه زندگی می‌باشند اما این خودآگاهی تا پایان داستان نمی‌ماند و آن‌ها دوباره در دام اندیشه‌هایی می‌افتند که قبلاً آن‌ها را به سخره می‌گرفتند. این امر نیز ریشه در طرز فکر نویسنده دارد زیرا دانشور در مجموع معتقد است که انسان‌ها در جوامع سنتی نمی‌توانند به سادگی از سد آموزه‌های کهن و باورهای خرافانی عبور کرده و به آزاداندیشی و روشن‌فکری دست یابند.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

منابع

بزرگ‌علوی، مجتبی، (۱۳۸۳)، حماسه‌ایستادگی. به کوشش علی دهباشی. بر ساحل سرگردانی، جشن‌نامه سیمین دانشور. تهران.
<https://sanad.iau.ir/fa/Journal/jpll/Article/872128>
 پورنامداریان، تقی، (۱۳۶۸)، رمز و داستان‌های رمزی. تهران: علمی و فرهنگی.
<https://sanad.iau.ir/fa/Journal/jpll/Article/872128>
 دانشور، سیمین، (۱۳۸۱)، سووشون. تهران: خوارزمی.
 دستغیب، عبدالعلی، (۱۳۷۲)، سیمین دانشور و رمان سووشون. مجله ادبیات داستانی.

<https://sanad.iau.ir/fa/Journal/jpll/Article/872128>
 گلشیری، هوشنگ، (۱۳۷۲)، حاشیه‌ای بر رمان سووشون. مجله زنده‌رود.
<https://sanad.iau.ir/fa/Journal/jpll/Article/872128>

References

Lucien, F., Benarroch, E. E., Mullan, A., Ali, F., Boeve, B. F., Mielke, M. M., Petersen, R. C., Kim, Y., Stang, C., Camerucci, E., Ross, O. A., Wszolek, Z. K., Knopman, D., Bower, J., Singer, W., & Savica, R. (2022). Poly (ADP-Ribose) and α -synuclein extracellular vesicles in patients with Parkinson disease: A possible biomarker of disease severity. *PLoS one*, 17(4), e0264446. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0264446>

Stuendl, A., Kraus, T., Chatterjee, M., Zapke, B., Sadowski, B., Moebius, W., Hobert, M. A., Deuschle, C., Brockmann, K., Maetzler, W., Mollenhauer, B., & Schneider, A. (2021). A-Synuclein in Plasma-Derived Extracellular Vesicles Is a Potential Biomarker of Parkinson's disease. *Movement disorders: official journal of the Movement Disorder Society*, 36(11), 2508–2518. <https://doi.org/10.1002/mds.28639>

Kam, T. I., Mao, X., Park, H., Chou, S. C., Karuppagounder, S. S., Umanah, G. E., Yun, S. P., Brahmachari, S., Panicker, N., Chen, R., Andrabi, S. A., Qi, C., Poirier, G. G., Pletnikova, O., Troncoso, J. C., Bekris, L. M., Leverenz, J. B., Pantelyat, A., Ko, H. S., Rosenthal, L. S., ... Dawson, V. L. (2018). Poly (ADP-ribose) drives pathologic α -synuclein neurodegeneration in Parkinson's disease. *Science (New York, N.Y.)*, 362(6414), eaat8407. <https://doi.org/10.1126/science.aat8407>

Jacopo M. (2023). Unconventional protein secretion (UPS): role in important diseases. *Molecular*

biomedicine, 4(1), 2. <https://doi.org/10.1186/s43556-022-00113-z>

Lengyel-Zhand, Z., Puentes, L. N., & Mach, R. H. (2022). PARKINSON'S: From cellular mechanisms to potential therapeutics. *Pharmacology & therapeutics*, 230, 107968. <https://doi.org/10.1016/j.pharmthera.2021.107968>

Alizadeh, Hamid (2004). Alfred Adler in the field of personality theory and psychotherapy. Tehran: Danje.Adler. <https://doi.org/10.1016/j.pharmthera.2021.107968>

Alfred (1989). Understanding human nature, translated by Tahereh Javahersaz, first edition, Tehran: Rushd. <https://doi.org/10.1016/j.pharmthera.2021.107968>

Arbabi, Isa, (1978). Chahar Saro Afsana, Tehran, Ohadi. <https://doi.org/10.1016/j.pharmthera.2021.107968>

Biranvand, Rooh Elah, (2016). Investigating political issues in Sovshon, master's thesis in the field of Persian language and literature, Payam Noor University, Hamedan. <https://doi.org/10.1016/j.pharmthera.2021.107968>

Heydari Jame Zaregi, Fahima, (2010). Structural and content analysis of Suvshun Simin Daneshvar's novel, master's thesis in the field of Persian language and literature, Isfahan, Faculty of Literature and Human Sciences. <https://doi.org/10.1016/j.pharmthera.2021.107968>

Danshor, Simin, (2001). Sushun, Vol. 15, Tehran, Kharazmi Publications. <https://doi.org/10.1002/mds.28639>

Dehmardeh, Haidar Ali. Ashrafi, Maryam (2016). A comparative study of the female perspective of Simin Daneshvar and Ghade Alsman. *Scientific Research Quarterly*, Year 9, Number 17, pp. 61-78. <https://doi.org/10.1002/mds.28639>

Saei, Iraj (2016). Research in the empty place of Seluch, Tehran, Bahman Barna Publications, first edition. <https://doi.org/10.1186/s43556-022-00113-z>

Shamisa, Siros, (1999). Literary criticism, Tehran: Ferdous.

Asgari, Asgar. Shahbazi, Arzo. (2013). Criticism of the constructionism of the novel Neighbor Ma, *Journal of Fiction Studies*, second year, number 3, pp. 67-70. <https://doi.org/10.1186/s43556-022-00113-z>

Qobadi, Hossein Ali, (1999). Analysis of the dominant discourse in Simin Daneshvar's Sushun novel, *Literary Criticism Quarterly*, Volume 2, Number 6, pp. 150-186. <https://doi.org/10.1186/s43556-022-00113-z>

Karimi, Yusuf (2006). History and schools of psychology. First edition, Tehran: Payam Noor.

- Khonmouipour, Jhaleh. (2009). Sociological criticism and Lucien Goldman: from sociological criticism to aesthetics. <https://doi.org/10.1186/s43556-022-00113-z>
- Goldman, Lusin (2007), An Introduction to the Sociology of Literature, translated by Mohammad Jafar Pouinde, Tehran, Naqsh Jahan Publications. <https://doi.org/10.1126/science.aat8407>
- Goldman, Lucin (2012). Developmental criticism, translated by Mohammad Taghi Ghabathi, Tehran, Negah Publications. <https://doi.org/10.1126/science.aat8407>
- Golshiri, Houshang (1997). Controversy between the painter and the painter in the works of Simin Daneshvar, Nilofar, Tehran.
- Masbahipour Iranian, Jamshid. (2006). Social reality and the fictional world of sociology of art and literature, Tehran, Amir Kabir Publications. <https://doi.org/10.1126/science.aat8407>
- Mirabdini, Hassan (1998). One hundred years of story writing in Iran, Tehran: Cheshme.

